

EVANG. EGYZHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetés díja:

Egész évre. . .	12 kor.
Fél évre. . . .	6 „
Negyed évre . .	3 „
Egy szám ára	24 fill.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Felolós szerkesztő és kiadó:

V E R E S J Ó Z S E F.

Hirdetés díja:

Egész oldal . .	10 kor.
Fél oldal . . .	5 „
Negyed oldal .	4 „
Nyolczad oldal .	2 „

Perlaky Elek győri egyházközségi felügyelő székfoglaló beszéde.

Fogadják, kérem, leghálásabb köszönetemet szives bizalmuknak és rokonszenvűknek eme lelkes és meleg, — engem a legnagyobb mértékben megtisztelő, buzdító és lelkesítő megnyilatkozásáért, melylyel engem a felügyelői székbe ismét meghívtak. Ezzel szemben úgy érzem, hogy nem illik, nem szabad tovább haboznom, jóllehet igen nyomós okok ösztönöztek a visszavonulásra, s mert mindig azt az elvet vallottam, követtem és hirdettem, hogy a haza és az egyház szolgálatában minden független embernek kötelessége azt a helyet, melyre a közbizalom meghívja, ha csak ebben elháríthatlan akadályok nem tartóztatják, elfoglalni s minden tehetségével betölteni, ezért eljöttem, hogy a felajánlott felügyelői állást 3 évre ismét elfoglaltam.

Lelkem azt sugallja, hogy a Krisztus evangéliomát szolgálni minden szabad és művelt lelkű embernek, bármely minőségben is, diszes és dicsőséges. Hisz ma nyitott szemekkel végig tekintünk az emberi művelődés történetén, világosan látnunk kell azt, hogy minden, az emberiség javát és a fejlődését tényező és előmozdító eszmének és intézménynek az evangéliom volt és marad örökké kiapadhatlan kútforrása. Az evangéliomból kisugárzó szellem oldotta le az emberi lélekről a papi uralom által reá rakott szegyenletes bilincseket, az szabadította ki az iskolákat a zárdák dohos falai közül s bocsátott azokba világosságot, szabad levegőt és életet, az rakta le a népnevelés erős alapkövét, az tette lehetővé és az táplálta az ismereteknek és tudományoknak, mint szintén az ipar és művészetek minden ágának fellendülését és szabad fejlődését megadván ezeknek a kutatás és tanítás teljes szabadságát. Igenis az az

óriási haladás, melyet a szellemi és anyagi téren egyaránt bámulva szemlélünk és élvezünk, csakis az evangéliom szellem hatása alatt volt lehetséges! Mert ugyan mikép létesülhetett és fejlődhetett volna az, ha a világalalom továbbra is ama sötétség emberei kezében marad, kik minden új eszmét és minden szabadon gondolkodni merő és akaro embert, csak azért, mert a hagyományos tekintély brutalitásával ellenkezésbe jött, hajdan a keresztfára, később az inquisitio kintad-jaira hurczoltak, — míg nem az evangéliom ismételten visszhangozta a Teremtő első parancsszavát: Legyen világosság! és lett világosság. Hasonló megtisztító hatással volt pedig az evangéliom a közerkölcsökre. Az ámitó alakosság helyett lényegét és valóságot követelt; s lerántván a phariseusok és a bűnbocsánattal kereskedő lélekku-fárok álarczát, ezeket a tiszta erkölcsök templomából kiűzte s helyettük bírál és örül oda állította a szabad lelkiismeretet.

És ugyan annak a szellemnek köszönhetjük társadalmi viszonyaink átalakulását is. Az rombolta le a társadalmat felosztó osztályfalakat; az emelte fel az embert a maga teljes értékére: az emberi méltóság magasztos öntudatára; az tényezte a törvény előtti egyenlőséget, mint a hogy Isten előtt mindnyájan egyenlők vagyunk; s az teremtette meg, a mint ezt Lutherünk oly szépen kifejtette: a keresztyén szabadságot! „Libertas Christiana.“

És a miért annyi nemes szív ontott vért, a politikai szabadság is ezen a keresztyéni szabadságon épült fel, s ettől nyerte alakban és lényegben eszmény- és mintaképét. Már az első keresztyén gyülekezeteknek a teljes népképviseletén s a kormányférfiak személyes felelősségén alapuló szabad alkotmánya, mely hosszú százados elnyomtatás után az evang. szerinti egyházak autonómia-

jában felújult, az alkotmányos szabadságnak oly teljességét nyújtotta és adja meg ma is, melynek elérése a politikai szabadság bajnokai előtt méltán, mint egy eszményi célpont lebegett. Ezért volt az, hogy nemzeti harcaink hősei vallásküldönbség nélkül mindig együtt küzdöttek a politikai szabadság elnyerése mellett a protestáns egyházak autonómiájának biztosításáért is, jól érezvén, hogy ez képezi amannak legmegbízhatóbb melegágyát.

Diszes és dicsőséges dolog tehát az evangéliomot szolgálni, mely áldásos fényét szétosztja mindenre és mindenkire s a melynek sugarai elől immár nem zárkozhatik ei senki sem. Sem az, a ki az evangéliumi valás keretén kívül áll, sem a vallástalan materialista, sem a közönybe burkolódzó egyházkerülő, de még az evangéliumi világoosságnak legkonokabb ellenségei sem. Sőt azt látjuk, hogy ezek, csak hogy megcsökent hitelüket némileg visszazerezzék, kénytelenek zászlóikra a népjog és népszabadság jeligéjét kitűzni. Az evangéliom szülte szabadság ma mint korszellem az uralkodó planeta. Mégis vigyázzunk és órköd-jünk. Az az ősi ellenség, mely ugyanaz ma, mint Krisztus korában volt, a hagyományos tekintély s a phariseus önzés, még nemcsak nem hódolt meg az evangéliumi szellemnek, hanem elene újabban fokozott erővel működik.

Hatalma a mérhetlen vagyonban, egyes egyházi intézmények által biztosított rendkívüli befo-lyásban, — különösen a nőkre s a köznép gyermekekes babonára hajló kedélyére, — bámulatos mozgékonyosságában és hajlékonyosságában és széles látkörű nagy tehetségeiben: szinte félelmetesen óriási hatalmas szövetségeseikkel s egy az egész földkerekségét behálózó jól fegyelmezett végtelen számú hadsereggel. Ezzei szemben pedig aggódva kell látnunk azt, hogy a szabadság táborában egyes roncsoló betegségek: a vallásosság hanyatlása, a szabadsággal úzott gyakori visszaélések, a léha közöny s az érdekhajhászat és a közerkölcsöknek ezekből fejlődő romlása, egy mindinkább elsötétülő háttérre képeznek, a melyet amazok ravas-vasz ügyességgel, — mintha bizony ugyanezek a bajok náluk nem volnának meg — és még nagyobb mértékben, a saját előnyeikre mindenkép kiaknázni igyekeznek.

Tehát kell, hogy folyton éberek és a réseken legyünk.

Am visszaélni a jó Istennek minden adomá-nyával, ésszel, erővel, hatalommal, vagyonnal —

még az egyházi szentségekkel is lehet, de ez annak, a mi valódi jó, értékéből mit sem vonhat le. Veszit-e az áldott melegítő tűz értékéből azért, mert gyújtogatók kezében az a pusztulás vad eszkövévé lehet és a minden életnek egyik alkotó és fenntartó eleme a víz, nem-e válik, ha féket veszit, romboló erővé?

Az a hit és remény is biztat, hogy a mint az evangéliomot sem a Caesárok öldöklései, sem a középkor pusztításai, az őrjöngő fanatizmus s a pápák átkai, sem később az atheizmus, az istentagadás nem voltak képesek megölni, hanem az a pusztulás hamvaiból phónixként új étellel, új erővel kelt ki, úgy azt ma már sem az ellenség óriás ereje haladásában megakasztani, sem a szabadsággal úzott visszaélések elhomályosítani nem lesznek képesek. A sötét háttérből annak tündöklő fénye annál ragyogóbban tör elő, mint az emberiségnek az üdvösséghez elvezető vezércsillaga.

De elodázhatlanul kell, hogy a szabad és kultúrállam mind közigazgatásában, mind igazgatszolgáltatásában az evangéliumi szellemnek teljes érvényt szerezzen, s kell, hogy az egyházak, az iskolák s a társadalom is kölcsönös összehatással eme feladatuknak mindég magaslatán álljanak. Hogy tiszteletet és védelmet nyújtsanak a szabadságnak, a felvilágosodásnak és az erénynek még a nép legalsó rétegeiben is, és hogy javítsák és ha kell üldözzék és sújtsák a bűnt, a hazugságot, a képmutatást, a lélekkúfárságot, a szedelgést és az uzsorát, ha még oly előkelő és hatalmas állásban találják is a bűnöst. Még legtöbbet tehet erre a családokban a jó nevelés, a sziv és lélek nemesítése, a tiszta vallásosság, az élő hit s a szeretet munkáinak folytonos ápolása és mindezekben főképpen a nő, ha fenséges hivatását jól betölti.

Mi az egyház tagjai, kiknek ama nemes előjog jutott osztályrészünkül, hogy az evangéliom szolgálatára egyenest meghivattunk, büszke örömmel lépünk e dicsfényel környezett munkakörbe s azzal az erős elhatározással és készséggel kezdjük meg a most megnyíló egyházkormányzati új ciklust, hogy e szolgálatunkban úgy testületileg, mint egyedileg mindég és mindenben igyekezni fogunk szent kötelességeinket teljesíteni.

A jó Isten áldása legyen munkánkon!

Néhány megjegyzés a készülő új énekeskönyvre.

Elöttem fekszik „a dunántúli egyházkerület megbízásából készülő új énekeskönyv I. próba-füzete.” Átolvastam s gyönyörködtem egyes énekeinek minden igényt kielégítő magasztos tartalmú s szép, sima alaki mivoltában. Részletező bírálatot ezúttal nem akarok írni e füzetéről; talán, ha az Isten időt enged s nem veszik szerénységnak megjegyzéseimet, megteszem magánlevélben. Most inkább csak arra akarok kiterjeszkedni, a mi e füzet olvasásánál nem kellemesen érintett s a mi — szerintem — nemcsak ennek, hanem bármely más s bárki által szerkesztett énekeskönyvnek hibáját fogja képezni s a mire — még kapuzárás előtt — sietek szíves figyelmét felhívni az új énekeskönyv körül lelkesülten fáradozó, mélyen tisztelt bizottságnak, remélve, hogy az ügy iránti szeretetből folyó tiszteletteljes megjegyzéseimet nem fogja rossz néven venni.

A ki a fentemlített próba-füzetet kezébe veszi, örömmel láthatja, hogy a bizottságnak az a törekvése, hogy a régiéknél jobb, simább stílusú s gazdagabb tartalmú énekeskönyvet adjon a hívek kezébe, sikerülni fog. Sok szép, mondhatnám, gyönyörű új éneket találunk e füzetben. Alázatos nézetem szerint csak az a hiba, hogy sok benne a tautologia, főlősleges, néha nem is ügyes ismétlése egy és ugyanazon gondolatnak, érzésnek; a mit, tudom, a bírálat könnyen észre fog venni s a bizottság egy kék plajbászszal segít rajta. Nézetem szerint a felvett énekeknek egy negyedét nyugodtan lehet elhagyni. Van azonban e füzetben is egy hiány, a min, elismerem, nem könnyű segíteni, de a min mégis segíteni kell, ha olyan énekeskönyvet akarunk, a mely a magyar egyházi énekügynek mai tökéletességéből s szegénységéből való kiemelését jelentené.

Énnekem az a véleményem, hogy mitán énekeskönyv nem minden évben készül s nem is minden évtizedben, hanem gyakran évszázadokra irányítja s fejezi az ki a gyülekezetek s hívek vallásos érzéseit: kiszittessék az a körülmények által megengedett lehető legtökéletesebb alakban; készítsessék olyaténképpen, hogy ne csak egy zártabbkörű csoportnak, hanem az összes azon valónon levőknek elégítse ki szükségletét s igényeit.

Ismerem, mert többször hallottam hangoztatni, azt a nézetet, a melyet ezen véleményem második pontja elleni érvül szoktak felhozni, hogy hát: „nálunk Magyarországon az egyházi énekügy nem minden kerületben fejlődött egyformán s más e tekintetben a dunántúl, más pl. a bányakerületnek az igényé, a szükséglete,“ megvalómlom azonban, hogy engemet ez az érvelés nem elégít ki. Mert ha Magyarországon egy ág. h.

ev. egyház van, miért nem egy, illetve egységes benne az egyházi életnek ezen fontos ügye, — az egyházi éneklés is? S ha valamelyik kerület, vagy csoport — vagy bármint nevezzük is — szegényebb s tökéletlenebb e tekintetben a másiknál, miért ne törekednénk amazt ez utóbbinak netán már elért tökélyei nek átvétele s vele való megkedveltetése által gazdagítani s tökéletesíteni? Ez a haladás s tökéletesedés követelménye, a mi — azt hiszem — egyházi téren nem lehet közömbös.

Ezeket itt azért mondom el, hogy vonatkoztatván őket a szóban forgó új énekeskönyvre, kimutassam annak azt a cardinális nagy hiányát, a melyre fentebb céloztam.

A dunántúli új énekeskönyv egy általánosan érzett hiányon akar segíteni. Simább formájú s tartalmilag gazdagabb énekeskönyvet akar adni a hívek kezébe, mint az eddigiek. E nemes törekvés első pontja, a mint már említettem, sikerülni fog; de a második, ha a próba-füzetből kitetsző irányban halad, csak részben fog sikerülni. Az új énekeskönyv, igen, tökéletesebb s gazdagabb is lesz a régiéknél, de messze fog állani a tökélynek s gazdagságnak azon fokától, melyet a mai viszonyok között is már el lehetne érni s a melyet nekünk okvetlenül kívánnunk kell a magyar ev. egyházi énekügy előbbre vitele szempontjából.

Tessék csak velem egy kis oldalsétát tenni! Én, mint kétnyelvű gyülekezet lelkésze s hajdan háromnyelvű gyülekezetek munkása, szerencsés voltam magyar, tót s német egyházi éneket megfigyelhetni, sőt mint muzsikáló ember, zongorámon is játszogatom őket. S megfigyeléseim alapján egész határozottan mondhatom, hogy magyar énekügyünk, templomi éneklésünk messze mögötte marad a tótnyelvű ev. gyülekezetek énekgazdagsága és sokoldalúsága mögött.

Méltóztassék csak egy hozzáértő kalauzolása mellett végig menni a tótajkú hívek kincses bányáján: a Transciusson! Milyen gazdag füzére az a drága gyöngyöknek! Milyen változatos s milyen jellegzetes melódiái vannak ott minden nagy ünnepre, különös alkalomnak! Minden ünnepkörnek az ő sajátos hangulatát kifejező melódiái s szövegei vannak, a melyek annyira jellegzetesek s a hívek szívébe annyira bevésődöttek, hogy ha Rip von Winkle módjára 20 évvel azelőtt elaludt volna egy tót atyánkfia s őt ma a templom előtt felébresztenék, az énekiésből megtudná mondani, hogy a hívek bent a templomban mit ünnepelnek. E mondásomat, ha tetszik, meg lehet mosolyogni, de a tény azért mégis nagyszerű marad. — S a magyar énekeskönyvben mit találunk? Jön az Advent: „Mint a szép híves patakra,“ vagy „Ki csak Istenre dorgát hagyja“ melódiája;

jön a karácsony, újév, böjt, húsvét. stb. — detto es detto. Nyúzunk egy-két éneket és melódiát reggel, este, ünnepnap s hétköznap a végtelenségig, nem is gondolva arra, hogy hiszen szép az, szép, hanem hát a köznap nem karácsony, a karácsony nem hétköznap — s más, az alkalomnak megfelelőbb alakban is lehetne tán hangulataunkat kifejeznünk. — En, megvallom, valahányszor a nagy ünnepeken a tónyelvű istentisztelet után magyar istentiszteleten fungálok, mindig bizonyos leverő bánatot érzek. Rendesen azok a régi lábas zenélő órák jutnak eszembe, a melyek akár öröme van? háznak, akár bánata, akár reggel van, akár este, mindig csak a magok „Megtált a cselszövő“ s „Búsúl a lengyel“ nótájukat tújják. Hát legyen, ezek nem tudnak egyebet, de hát miért nem tudunk mi, magyarok? Sir a lelke: miért éppen a magyarnak kell az egyházi zene terén leghátul állania? — Az, hogy egyesek most új, magyar stílusú énekzenét akarnak, dicséretre méltó törekvés, mivel az egyházi zenénk fejlődését jelentené; de ha már fejleszteni kell a magyar ének ügyet — a minthogy kell is, — fejleszszük az által is, hogy vegyünk át egyet-mást abból is, a mi tónyelvű hitsorsosainknál nagyszerű s a mi a múltban ottan nem egy szép erényt ápolt s fejlesztett.

Ha valaki nem látná be igaz voltát annak, a mit mondok, azt a Transcius remek alkalmi „Kyrie“-ihez, „Credo“-ihez s egyéb, az ünnepi hangulatot oly találóan kifejező speciális énekeihez utalom; vagy ha tetszik, jöjjön ide Nyiregyházára s hallgassa meg egymásután a kétféle nyelvű istentiszteleti éneklést! — Azt az óriási hátramaradottságot, a mely magyar énekgyűnköt jellemzi, távolról sem fogja az új énekeskönyv az ő néhány új, köznapra kaptafára húzott énekével megszüntetni, jóllehet a költemények szépek s én azokat, mint a napjainkban is lüktető vallásos költői vénának tanújeleit a legnagyobb örömmel üdvözlöm.

Ezek után azt kérdelem: miért nem törekedett a dunántúli, énekeskönyvet készítő bizottság a magyar ev. közönség énekkincsét a tót énekeskönyvből is gazdagítani, a mikor ez szintén magyarhoni evangélikus tulajdon? Hisz csak a kezét kellene kinyújtania s a már meglévő széphez egyet-mást hozzácsatolnia s rendelkezésünkre állhatna a világ legártalmasabb, legszebb s legsokoldalúbb énekeskönyve.

Sokan ugyan azt mondják: „nincs átdolgozó,“ mások megelégszenek azzal, a mi van, azt mondván, hogy „elég nekünk a kiválóbb ev. énekeket s melódiákat érvényre juttatni“; — és sok fáradtsággal jár — szerintük — az újaknak betanítása.

Nincs átdolgozó? Próbálná csak az egyházegetem az ügy fontosságához méltó áldozatra szánni e! magát! De csodálatos az e téren ta-

pasztalható szűkkeblűség. Még a püspök is, a kit végre is a legönztelebnebbnek tarthatunk, megkivánja a maga, munkáját s idejét remuneráló honoráriumát, ha az egyház érdekében fárad; de a szegény falusi pap persze, ha esetleg költői charizmája van, dolgozzék ingyen! Majd mi aztán megkritizáljuk, megpofozzuk, hogy még a fogait is ott hagyja! . . .

S a másik vélemény, a mit az általam felhozottakra ellenérvként szoktak felhozni, szintén nagy lelki szegénységben leledzik. A baptisták, egy maroknyi nép, összehordják énekeskönyveikbe mindenünnen azt, a mi szép, s megszerkesztenek magoknak egy olyan énekgyűjteményt, hogy igazán irigylésre méltó s vonzó erőt képezend náluk az ilyenek iránt érzékkel bíró lelkekre, — s mi magyar evangélikusok nem sietünk énekkincsünk gyarapítására felhasználni azt, a mi tulajdonképpen a mienk, csak egy kis nyelvi átalakítás szükségeltetnék, hogy közkinccsé legyen. Nem volna-e az a tökéletesedés követelménye? S ha a tót népnek apraja-nagyja el tudja sajátítani azt a nagyterjedelmű s változatos melódia kincset, nem tudná-e a magyar, ha az iskolában a sok kétes értékű „boczi, boczi tarka“ mellett nagyobb buzgalommal látnánk hozzá az ifjúságnak e tekintetben való kiműveléséhez?

A készülő dunántúli új énekeskönyv abban a hibában szenved, a mit a fentiekkel akartam mondani. A mi szép benne, azt dicsérem, de ezt a hiányát fájlalom, a mint fájlalni fogom minden olyan énekeskönyvnek a megjelenését, a mely — végre-valahára — nem igyekszik arra, hogy a magyarországi ev. egyház összes énekkincsét feldolgozza s nem nyújt alkalmat a rendelkezésünkre álló összes remekebb melódia érvényesüléséhez s ez által az énekeskönyvnek is egyetemessé levéséhez. Az új énekeskönyv megjelenése után is csak ott leszünk, a hol voltunk: — szegénységben. Lehet, hogy az az új énekeskönyv a Dunántúl igényeit kielégíti, de hát mit nyerünk vele mi, kiknek nagyobbak az igényeink? S mikor készül megint egy olyan munka, a mely mi rajtunk is segítene?

Egyik kedves pontja az én lelkeszi programomnak, hogy a nyiregyházi magyarosodó egyházat a teljes megmagyarosodás felé vezessem. S menne is a dolog, — de hát éppen az énekeskönyv képezi fő akadályomat. A jobb eledelhez szokott lelkek nem akarnak lemondani a Transciusról. S megvallom, nem tudom nekik egészen rossz néven venni, mert hiszen, a ki beafsteak-hoz szokott, attól nagy áldozat azt kívánni, hogy ezután leucsefőzeléssel érje be.

Segítsenek rajtunk, kérem, Uraim! A kiknek arra való charizmájuk van, segítsenek ahhoz, hogy a mi szép és magasztos van a tót énekeskönyvben, azt a magyarba is átültessék. Kettőt nyerünk

vele; egyrészt azt, hogy a magyar-közönség megbecsülhetlen módon gazdagodik; másrészt azt, hogy tót népünk, a hol magyarul kezd beszélni, jobb kedvet kap a magyar nyelvű istentiszteletekhez. Tapasztalatom van e téren; párszor volt alkalmam e tárgyról a hívekkel beszélni s komolyan állíthatom, hogy a tótul s magyarul beszélő népnek a tót nyelvű istentiszteletre való ragaszkodása s a magyartól való idegenkedése okát, főképp az énekeskönyvben bírja.

Ezekből pedig világos, hogy az én fenti kívánságom nem csak afféle értéktelen egyéni szeszély, hanem igen is a magyarosodásnak egyik legfőbb érdeke.

Ha a Dunántúl dicséretre méltó módon megkezdte már a munkát, csinálja meg úgy, hogy alkalmassá legyen egyetemes jellegűvé válni. Inkább várjon egy kicsit, hogy az elmulasztottakat kipótolja. Ha pedig ezt tenni nem akarná, akkor vegye fel újra az elejtett fonalat a „bányakerületi bizottság“, a melynek munkálatai — természetesen alapos pötlások s javítások után — már eddig is hasznavehetőbb munkát ígérnek, mint a dunántúli próbafüzet. Talán a kettőből lehetne egy munkát összeállítani. Szomorú dolog különben s nézetem szerint bizonyos vallási petyhüdségnek, áldozatkészség s lelkesültség hiányának tanújele, hogy egy oly kiváló testület, a minő egy egyházkerület, oly nyugodtan tudja e fontos ügyet a napirendről levenni s nem próbál meg minden lehetőt, hogy a munkát, ha mindjárt áldozatok árán is, befejezze.

Csak még egyet jegyzek meg. A próbafüzetben 114. sz. alatt látok egy pápista éneket is felvéve. Játszom a melódiáját, a mint játszom a többi pápista énekét is. Nekem nem ellenszenves az e nemű kölcsönzés, sőt üdvösnek tartom a szépnek mindenünnen való összegyűjtését; mert hisz a mi szép, szép az, akárki mondja is. Nem tudom lesz-e még több idegen ének is az új énekeskönyvben, de erre az egyre volna megjegyzésem. Szép ének, a pápistáknál 8 vers a szövege. Szébb is van ott azonban, ha már kölcsönözni akarnánk. Minden zenész tudja, hogy ebből a 114. sz. énekből — vagy megfordítva — egy csárdás fejlődött ki, melyet ma is játszik a zenében jártasabb cigány. Kérdés: tanácsos-e olyat átvenni, a mi szép ugyan, de a minek érdekes kettős ele van; este gyorsabb tempóban húzva ugyanazon nóta mellett mulat a legény, a min délelőtt vallási bánatát kiöntötte? Tanácsosnak tartják e ezt?

Ezeket voltam bátor az énekegy iránti szeretetből, teljes tisztelettel megjegyezni. Nem új dolgok, a miket mondottam, de a szükség újra parancsolta elmondásukat. Méltóztassanak gondolkozni felettük. Ha a dunántúli énekeskönyv készítő bizottság nem lesz kegyes munkáját a fenti értelemben kiegészíteni, úgy az új énekeskönyv

sem lesz az, a mit várva-várunk s a mire oly nagy szükségünk van.

PAULIK JÁNOS
nyiregyházi ev. lelkipásztor.

A dunántúli káplánügyben.

A soproni lyezeumnak az 1899/900. tanévről szóló értesítőjében örömmel constatálja annak szerkesztője, hogy a teológusok száma észrevehetőleg emelkedett, úgy, hogy szerinte, ha eltekintve a négy más kerületitől, csak 15 dunántúli hallgató marad is állandóan, minden további szaporulat nélkül bár, — Dunántúl káplánszükségletét e létszám is kielégítő módon fődözné. Nem emlékszem, vajjon megemlítette e az értesítő szerkesztője, mi eme gyarapodás oka vagy sem, de ha nem tette is, úgy ezt csak azért hagyta el, mivel meg volt győződve arról, hogy valamint ő, úgy mások is érzik azt, hogy a teológusok létszámának emelkedése egyedül ama tekintélyes alapítványnak tulajdonítandó, melynek kamataiból havonta egyenként 12 hallgató 24—24 koronányi segélyben részesül. Ez alapítvány óta nem lehet, de nincs is panasz teológiánkon, de van s talán nem is egészen szerénytelenül s minden alap nélkül a főiskolából kikerült káplánok között.

„Egy dunántúli káplán“ csak a legutóbbi számban mondja el őszintén, mi „bántja“ a 12 évi tanulás után magát czélt értnek vélt „önéretes embert.“ Vajjon, ha egy magát különben a papi pályára szánó ifjú ilyen panaszt hall, vajjon nem fog-e az ily kérdést vetni föl önmagának: kitanulni küzdelemmel, bajoskodva egy oly pályán, mely ha czélt értem, bizonyos időközökben fokozatosan emelkedő honoráriumot biztosít, vagy kitanulni könnyű szerrel a papi pályán — értem a ki tisztességesen lerakva vizsgáit, fel is avatatott — bizonytalan időkre, sokszor az évek során át csak 200 kor. „tiszteletdíjat“ juttat? Nem tudom, nem az előbbi mellett fog-e dönteni, mely tagadhatatlanul a finanziaális szempontnál fogva mégis csak előnyösebb, — ezer között pedig hányat találni, ki a hivatás magasztos volta szerint itél?

A teológusok létszámának emelkedése ép azon fog megtörni, mert a kápláni állások rosszszul díjazottak. A gyarapodás azonban állandó marad, vagy a jelenlegi kedvező számarány maradna meg legalább, valamint megszűnnék a káplánok panasza is, ha ezek jobban honoráltatnának, ha készpénz fizetésük meghaladná az 500 koronát. A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr szintén méltányolja „az e részben számos oldalról felhozott és valóban a törvény szellemének teljesen megfelelő kívánságokat . . . s hajlandó az egyet. egyházunknak 8000

kor. általánösszeget rendelkezésére is bocsátani" e célra. De sajnos, ha a mi újszter úr leiratát stricto vesszük, — pedig úgy kell azt vennünk — a mi káplánügyünkön biz ez nem lendít. Nem csak azért nem, mivel a leirat szerint a káplánok helyett a káplántartó lelkészek kapják a segélyt, de azért sem, mert kerületünkben a segélyből alig is lehet valamit folyósítani azon egyszerű oknál fogva, mivel a miniszteri leiratnak megfelelő kápláni állomás Dunántúl nincsen: nincsen rendszeresített congruás kápláni állomás. Rendszeresített van ugyan a két articuláris gyülekezetben Vadosfán s N.-Dömölkön, de ezek nem congruások; van congruás is, de ezek még csak ideiglenesek. Így sem ezek, sem azok segélyre nem jogosítottak.

A dunántúli káplánügy tehát nemcsak azt kívánja meg, a mire a legutóbb „egy dunántúli káplán" felhívja az illető lelkész urat, t. i. hogy a káplánok fix fizetése egészítették ki 500 koronára, hanem azt is, hogy tekintet nélkül arra, vajjon rendszeresített vagy nem rendszeresített, congruás vagy nem congruás állomáson szolgálnak, egészítették ki a maximumra minden segédlelkésszi fizetés. Csak az ily eljárás felel majd meg igazán a törvény szellemének s a méltanyosság kívánalmainak.

COLLEGA.

BELFÖLD.

Az erdélyrészi ev. szász egyház köréből. Február 18-án temették el Arz Albertet, az erdélyrészi ev. egyház felügyelőjét. A püspök és egyesek, valamint a testületek, melyekkel a boldogult érintkezésben állott, igen kegyeletes módon vettek búcsút tőle: kisebb és nagyobb alapítványokat tettek nevére az egyháznál s humanus intézeteknél, melyek a koszorúknál ékesebben s tartósabban hirdetik a tiszteletet és szeretetet.

* * *

Erdélyi szász testvéreink minden alkalmat megragadnak, hogy a nép hitéletet ápolják. Hol itt, hol ott tartanak egyházi zene előadást, vallásos összejövetelet s tanulságos és hitébresztő felolvasást. Így február 2-án a nagy szebeni főtemplomban rendeztek egyházi zeneelőadást, melyen a tanítóképző intézet férfikara Beethoven 2-ik symphoniájának larghetto motívuma után Stein által szerzett „Herr deine Güte und Treue" című darabját adta elő. Mult hó 21-től kezdve pedig ugyancsak Nagy-Szebenben, a János templomban, bőjti felolvasások tartattak a következő egyháztörténeti tárgyakról: 1. Jézus és tanítványai; 2. Egy est Jusztus házában Korinthusban;

3. Egy nap Ambrosiusnál; 4. A germánok megtérítése; 5. III. Inceze pápa; 6. Luther a kolostorban; 7. Luther a magaslaton: A prot. egyház megalapítása; 8. Pietismus és orthodoxia; 9. Rationalismus; 10. A jelenkor protestantizmusa: a) Egyházpolitikai szempontból: Küzdelem az ultramontanizmus ellen; b) Praktikus szempontból: Belső missió; c) Elméleti theologiai szempontból: Theológia és hit; 11. A protestantismus lényege és hatalma. A felolvasások időközönként április 10-ig tartattak s felolvasókként szerepeltek helybéli és vidéki lelkészek és tanárok.

Nagyobb részt egyházi célt szolgálnak a nőegyesületek is, melyek, hogy céljukat jobban megközelíthessék, nagyobb részt tömörültek s fiókegyletekként szervezkedvén, megalkották az általános nőegyesületet. A homoródi nőegyletről azt olvassuk, hogy f. hó 3-án és 5-én színi előadással és hangversenyyel egybekötött társas összejövetelt rendezett, melynek 100 koronányi tiszta jövedelmét felerészben egy iskolai harmonium beszerzésére fordította.

Az általános nőegyesület 16-ik évi jelentése is sok ily öröndetes eseményről számol be. Elmondja, hogy a 141 helyi nőegyletre támaszkodó anyaegylet fennállása óta 200,898 forint 21 kr-t gyűjtött s fordított céljaira. A nőegyletnek s fiókjainak tevékenysége újabb időkben kiválóan a templom belsejének díszítésére és berendezésére irányul, figyelme azonban a temetőkre és iskolákra is kiterjed. Ezeken kívül gondozása tárgyát képezik a szegények és betegek is. Nagy-Szebenben fennáll egy beteggondozó intézet is, élén 4 tanítóval és 27 betegápolóval, kik közül többen a filiákban szolgálnak a betegek gondozásának nemes célját.

* * *

Szász testvéreink tanulságos vallásos olvasmányokról is gondoskodnak hűveik számára. Éppen a napokban jelent meg Nagy-Szebenben Kraft V. kiadásában „Anregung zur Neubelebung unseres evang. Gemeindegottesdienstes" (Javaslat evang. közistentiszteletünk új-életre keltése iránt) című művecske 135 oldalnyi terjedelemben, mely azt a négy előadást foglalja magában, melyek 1900. július hó 4. és 5-én tartattak Beszterczén a liturgiai tanfolyamon. A művecske tartalma a következő: „Az istentisztelet kifejlődése egyházunkban a reformáció óta;" „Közistentiszteletünk megújítása;" „A régi és az új énekeskönyv;" „Egyházi ének és zene istentiszteletünkben."

* * *

Úgy látszik Erdélyben is érezhető a tanítóhiány. Legalább erre enged következtetni az, hogy az egyházközségek közül többen akként hirdetik meg a tanítói állásokat, hogy a két első ötödéves korpóléket azonnal folyósítják a megválasztott

tanítónak. Aránylag könnyű és sikerrel kecségető megoldása e nehéz kérdésnek, Nem volna jó, ha szegényebb jövedelmezést nyújtó egyházaink is ehhez a modushoz folyamodnának? Akkor bizonyára nem tenyegetne oly közelről a veszély, hogy legtehetségesebb tanítóink az államról kecsenek alkalmazást!

Nyiregyháza. Adorján Ferencz.

A dunáninneni ág. h. ev. egyházke rület congruás egyházainak névsora:

Assakürt	tiszta lelkeszi jövedelme	1161.05
Alsó-Szeli	" "	1292.14
Alsó-Bodony	" "	738.18
Alsó-Fehérkút	" "	1236.34
Bagyan	" "	1059.47
Bukócz	" "	825.83
Berencsfalu	" "	1129.43
Kossariszko	" "	1041.60
Bánk	" "	1191.88
Beczko	" "	1282.18
Bagonya	" "	1273.50
Bokod	" "	1077.93
Béid	" "	1272.66
Buda-Lehota	" "	1167.23
Csall	" "	1392.12
Csabdi	" "	279.34
Csastko	" "	880.67
Csácsó	" "	1228.81
Csákvár	" "	571.83
Cseh Brézó	" "	1464. —
Cseri	" "	1353.80
Dunaszerdahely	" "	1044.70
Derzsenye	" "	1265.78
Darázsi	" "	1096.13
Devicse	" "	1139.55
Egyház-Marót	" "	1308.88
Felső Bodfalva	" "	1265.16
Felső-Ozor	" "	693.50
Felső-Rakoncza	" "	945.33
Fakó-Vezekény	" "	1052.88
Felső-Almás	" "	1291.14
Felső-Zele	" "	903.16
Felső-Sztregova	" "	1429.84
Felső Terény	" "	1535.38
Felső-Petény	" "	1367.84
Grinád	" "	1369.31
Gyuró	" "	732.96
Holics	" "	1353.50
Hluboka	" "	1261.81
Hont-Somos	" "	1314.50
Hodrusbánya	" "	1459.70
Középpalója	" "	1212.46
Kis-Sztanhócz	" "	1569.52
Ksinna	" "	914.10
Kis-Osalomja	" "	722.45
Kis-Zelló	" "	1424.30
Léva	" "	756.04
Ledény	" "	1374.50

Laaz	tiszta lelkeszi jövedelme	605.25
Lissó	" "	1500.49
Legénd	" "	1273.08
Lucin	" "	1109.77
Losonc	" "	1272.18
Misérd	" "	1768.30
Nagy-Pitrisd	" "	1300.44
Nemes Kosztolány	" "	478.93
Nemes-Podhrágy	" "	1159.20
Nagy Szelezsény	" "	1326.20
Nyitra-Szerdahely	" "	1137.46
Nagy Lévard	" "	1165.58
Ondód	" "	1052.14
Oroszlány	" "	1054.88
Ozdin	" "	1227.42
Puchó	" "	964.58
Pusztá-Födemes	" "	906.26
Podluzsány	" "	950.83
Polichno	" "	1224.54
Récse	" "	1235.28
Salgó	" "	753. —
Surány-Terény	" "	997.10
Szuhány	" "	1141.59
Szobotisd	" "	1364.32
Szakoleza	" "	1502.96
Szák	" "	601.67
Székes Fehérvár	" "	1084. —
Szend	" "	188.19
Szulyó	" "	854.30
Százd	" "	987.92
Szécsény	" "	957.80
Szügy	" "	1329. —
Teszér	" "	1205.37
Turo Luka	" "	1214.61
Tordas	" "	772.50
Turicska	" "	1095.82
Udvarnok	" "	1076.79
Verbó	" "	1245.13
Veleg	" "	811.80
Vág Ujhely	" "	1059. —
Závada	" "	1516.20
Zarjecs	" "	1403.94

Evang. Tankönyvvállalat. Örömmel hozom a nt. lelkeszi karnak becses tudomására, hogy a tekintélyes pestmegyei esperesség 27 gyülekezetével főt. Török József főesperes úrnak buzgólkodása következtében a tankönyvvállalathoz csatlakozott. Ezzel az eddig bejelentett gyülekezetek száma 100-on felül van. A névsorban Orosháza, alföldünk legnagyobb magyar gyülekezte is található buzditó például a többi nagy alföldi gyülekezeteknek. Majba Vilmos.

A buda-lehotai egyház Klinczko Pál szarvasi segédlelkészt választotta meg lelkeszvé.

Az erdélyi ev. ref. igazgató-tanács az egyetemes conventhez következőkben terjesztette be véleményét a prot. theol. fakultás ügyében:

1. A protestáns theologiai fakultást a buda-

pesti és kolozsvári egyetemen kell szervezni, fennhagyatván minden egyházkerületnek a joga eddigi theológiai akadémiaja fennartásához, de ha a terv bármiféle okból megvalósítható nem volna, úgy első sorban a kolozsvári tudományegyetemmel kellene protestáns theológiai fakultással kiegészíteni.

2. A létesítendő protestáns theológiai fakultást a hazai protestáns felekezetek (ev. ref., ágost. hitvallású és unitárius) közösnek tekintik, s ez alapon a bibliai egyháztörténelmi és vallásbölcseleti tárgyak előadására közös tanszékek szervezendők, míg a dogmatika és gyakorlati theológiai tudományok előadására, mint a melyek a felekezetek közti különbségeket leginkább kidomborítják, felekezetenként külön, úgynevezett confessionális tanszékek állítandók fel.

3. A protestáns theológiai fakultás állami intézmény, melynek minden személyi és dologi kiadásait az állam fedezi; de a theológiai tanárok kinevezésénél a kijelölés jogának megadásával, az egyházaknak is befolyás biztosítandó.

4. A papok képesítésénél s a papi oklevelek kiadásánál is bizonyos jogkört biztosítani kell az egyházaknak.

5. A protestáns theológiai fakultások tanárai és hallgatói ugyanazon jogokban részesítenek, mint a többi fakultások tanárai és hallgatói.

6. A theológiai fakultások mellett protestáns theológiai internátusok is szervezendők, hol a theológusok mellett protestáns tanárjelöltek is ott-hont találhatnak. Ez internátusok költségeit az egyházak hordozzák.

A győri ág hitv. evang. egyházközség f. évi márczius hó 25-én tartotta évi rendes számadó közgyűlését. A zárszámadás szerint a bevétel volt: 284,165 kor. 62 fillér, a kiadás: 274,622 kor. 77 fillér. Az egyházközség vagyon mérlege 1900. decz. 31 én: A) Vagyon: 919,998 kor. 24 fillér B) Teher; 428,681 kor. 29 fillér. Tiszta vagyon: 491,311 kor. 95 fillér. Az alapítványi vagyon összege: 258,045 kor. 25 fillér. A szegény és árva intézet vagyon: 45,602 kor. 52 fillér.

Perlaky Elek k. t. felügyelő a maga és a tisztikar nevében az egyháztagok kitartó támogatásáért és az egyházközség bizalmáért köszönetet mondott és a mandátumot a közgyűlés rendelkezésére bocsátotta.

Laszberg Rudolf gr. főispán elnöklete alatt folyt le a tisztújítás. A közgyűlés egyhangulag megválasztotta újra felügyelővé: Perlaky Elek kir. tanácsost, másodfelügyelővé Lates Jakabot.

Perlaky Elek nagyszabású, keresztyéni szellemtől áthatott beszéddel nyitotta meg az új ciklust. A sűrűn megéljenzett, remek beszédet az egyházközség közgyűlése kinyomatni határozta a czéliből, hogy azt a hívek összesége is olvashassa

mint olyan, erős egyházas érzésről tanúskodó beszédet, melyből az egyházépítő munkásságra a közönművek is buzdítást meríthetnek.

Egy megindító momentum is volt a közgyűlésnek! Perlaky felügyelő az egyházközségnek egy régi, az egyházi élet terén mindig előkelő szerepet viselő férfiát, a gyülekezet egykori felügyelőjét, legutóbb pénzügyi bizottságának elnökét: Peregi Mihályt búcsúztatta el érzékeny szavakban, a ki az egyházközség szolgálatában, annak javára eltöltött hosszú idő után, most az aktív szereplés teréről lelépett. Az egyházközség közgyűlése Peregi Mihály elvülhetlen érdemeit jegyzőkönyvébe iktatta s arczképét az egyházközség volt jeleseinek pantheonja, a közgyűlési diszterem számára lefestetni határozta. Hasonlóképpen meleg szavakban méltatta a felügyelő, az alapítványi bizottság elnöki székéből távozott dr. Fischer Sándor érdemeit is, kinek nyomot hagyó, mindenkor ügybuzgóan teljesített működéséért a közgyűlés jegyzőkönyvileg fejezte ki elismerését és köszönetét.

Az újonnan választott képviselőtestületi tagok eskütétele után a közgyűlés véget ért.

Értesítés. Tisztelettel értesitem lapunk olvasóit, hogy a 12. számban tett ígéretemnek nem tehetek eleget, mivel „a középiskolai vallásoktatás tantervének revíziójáról“ írt cikkemre s vele kapcsolatos kérdéseimre csak egyetlen egy válasz érkezett hozzám, Frenyó Lajos, eperjesi vallástanár úrtól. Végtelenségül sajnálom, hogy a rendkívül fontos ügy iránt nem tudtam érdeklődést kelteni. Adorján Ferencz.

A salgótarjáni ev. iskolasorsjegyek húzása. miniszteri engedéllyel, újabban f. évi július hó 23-ra halasztatott.

Dr. Baltik Frigyes, a dunáninneni ág. h. ev. egyházkerület táradhatatlan és nagyérdemű püspöke, április hó 9-én indult el kánoni egyházlátogatási útjára. Legelőször a pozsonyi egyházhoz tartozó Főrév és Ligetfalu leányegyházakat, azután Récsét látogatja meg. Április hó 20-tól, április végéig a pozsonymegyei esperesség 8 egyházában. Május havában pedig a trencsényi esperesség 10 egyházában, összesen tehát 21 egyházban — 4—5 napi megszokásokkal — tart az idén canonikai visitációt. Isten segedelme és áldása kísérje hosszas és fáradságos útján.

Horváth Béla főispán Hontvármegyéből Esztergomvármegyébe történt áthelyezése alkalmából a honi ág. h. ev. egyházmegye felügyelőjéhez, Laszkáry Pálhoz búcsúlevelet intézett, megköszönvén a felügyelőnek, esperesnek, lelkészeknek, felügyelőknak tapasztalt jóindulatát.

A balassa gyarmati ág. hitv. ev. egyházban április 11-én az 1848-i törvények szentesítésének emlékére ünnepélyes istentisztelet tartatott, mely alkalommal Vitéz Lajos lelkész, püspöki

titkár mondott beszédet. Jelen voltak a megyei és állami hatóságok fejei.

Budapest lakossága hitfelekezetek szerint

Római katolikus	427·112
ág. h. evang.	37·170
ev. ref.	62·837
izraelita	166·198
egyéb vallású	10·131

A kerületek lakosságának és a hitfelekezetek eloszlásának adatait egymás mellé állítva az alábbi arányokat találjuk:

Kerület	R. kath.	Ag. h. ev.	Ev. ref.	Izr.	Egyéb
I.	34629	2320	4267	2399	705
II.	26773	2065	3032	2178	463
III.	28503	1087	2368	4562	187
IV.	15149	1621	2339	3484	575
V.	27751	3206	3751	13945	539
VI.	86594	6334	4214	42297	1509
VII.	72512	7493	12555	60854	2148
VIII.	85524	7640	13725	23266	2114
IX.	45970	3591	8049	7142	1092
X.	23707	1813	3538	1771	799
összes	427112	37170	62837	166198	10131

A hitfelekezetek az utolsó népszámlálások óta a következő arányban gyarapodtak:

	1870.	1881.	1891.	1901.
Római kath.	72·3	67·4	64·7	60·7%
Ág. h. evang.	5·3	5·5	5·6	5·3%
Ev. reform.	4·8	6·1	7·4	8·9%
Izraelita	16·6	19·7	21·0	23·6%
Egyéb	1·0	1·3	1·3	1·5%

KÜLFÖLD.

A keresztyénség terjedésére érdekes világot vetnek a következő számok: az egyház megalakításakor 3000-re ment a megkereszteltetek száma. (Csel. II. 41.) Az első század kezdetén körülbelül 300,000 ker. élt a földön; — számuk 1000 esztendő múlva 50 millióra rugott. A reformáció korszakában volt 100 millió keresztyén és a XIX század kezdete óta számuk évenként átlag 2 millióval növekedett, úgy, hogy jelenleg a világ összes keresztyéneinek száma megközelíti a 500 milliót. E szép eredmény nem utolsó helyen a szentiratok elterjesztésének köszönhető, a mely különösen az utóbbi években rohamosan növekedett. Így 1899-ben a rendkívül csekély áron — vagy teljesen ingyen kiosztott bibliák száma 954,482 re rugott, ma már 286,000 példánnyal többet osztanak ki. Az utolsó 90 év alatt a német bibliatársulatok 29 millió bibliát osztottak szét. A legnagyobb tevékenységet fejt ki e téren az angol-britt társulat, a mely a múlt évben 5.047,792 bibliát osztott ki. Bevétele ugyanakkor

4½ millió márkát tett ki. Fennállása óta 165 milliónál több bibliát osztott szét a világ minden részében. Az összes bibliaterjesztő társulatok által szétosztott bibliák száma a XIX. században megközelítette a 290 milliót.

Helyesen értelmezve — nagy igazság van — ha jól tudom: Tolstoj gróf azon mondásában: valamely ország műveltsége fordított arányban áll ugyanazon ország templomainak számával. Lehet, hogy a gróf ezt saját országában is keservesen tapasztalta; de tapasztalhatná Olaszországban is. Míg ugyanis Ausztriában — csak (!) 32 róm. kath. és 3 gör. kath. püspökség és 8327 lelkészség van, addig a szegény Olaszországban nem kevesebb mint 274 püspökség és 20,465 lelkészség létezik. E mellett az állásnélküli lelkészeknek, a klerikális intézetek tanítóinak, a kanonikusok és alsóbb rendű klerikusoknak száma — semmiféle statisztika által pontosan ki nem mutatható — százezrekre rug. A nápolyi domnál p. o. 112 pap van alkalmazva, B. ben a Nikola templomnál 100, a római Péter templomnál 120, ugyanannyi a Lateranban. — Rómában magában van 400 templom. Nápolyban még több. — A legtöbb alsóbb rendű papnak nincs biztos állása, hanem csak miseolvasásból, a halottas menetek kíséréséből, levélírásból és házasság közvetítésből tengeti életét. — Ilyen magnozzik (kolduspap) tömegesen élnek Rómában — és a Vatikán csak úgy engedi meg nekik a miseolvasást, ha az engedélyt előre megvásárolják. Ez a pápának engedelmes hadserege, melynek műveltségét eléggé jellemzi az a körülmény, hogy egész Olaszországban egyetlen egy tudományos teológiai folyóirat sem jelenik meg.

E had vezére pedig elég hangzatos czimek felett rendelkezik, a mint azt a pápai politikai kézikönyv, a mely a hierarchia jelenlegi állása felett nyújt áttekintést — mutatja. E szerint a hierarchia élén áll XIII. Leó pápa, miután 1878 február 20. történt megválasztása után u. a. év márczius 3 án megkoronáztatott. Római számítás szerint a 263 ik pápa. A „pápa” czimen kívül még a következő hivatalos czimek illetik (?): „Jézus Krisztus helytartója, az apostolfejedelem (Péter) utóda, a katolikus egyház pontifex maximusa, Nyugat pátriarchája, Olaszország primása, a római egyház provincia érseke és metropolitája, a római egyház világi birtokainak ura.”

Portugáliában egy, francia lapoknak küldött tudósítás szerint ez évben több százra megy azoknak a száma, a kik elszakadtak a római egyháztól. A lakosság élénken érdeklődik a protestantizmus iránt. Az ultramontánok természetesen dühöngnek. — „Az eretnek propaganda terjedésével szemben — írja egy klerikális lap — tisztelettel, de erélyesen kérjük Portugália

püspökeit, hogy rendszabályaikkal ennek az átkozott áradásnak gátat vessenek."

A papok között is számos a kitérés. Jellemzi a római „türelmességet“ az az eljárás, melyet Portugáliában a protestánsokkal szemben tanúsítanak. Nem elég, hogy Rómának engedelmes klerusa — a legutolsó hecczkáplántól kezdve a legelső püspökig s azon felül — a legvadabb rágalmakkal, szitkokkal, átkokkal sújtják az „eretnekséget“, hanem a parlamentben is követelik a „protestáns mozgalomnak“ elfojtását. A szegény protestánsokon nem segítenek a büntető törvénykönyvnek a vallási kihágásokat, sérelmeket tárgyaló — a legutóbbi években hozott — eléggé liberális paragraphusai, mert ezek mellett p. o. az 1886. évi drákói szigorúságú határozat is érvényben van még, mely szerint: „a ki az általam vallást, a katolikus, apostoli, római vallást tiszteletlenséggel illeti, az 1—3 évre terjedő börtönnel és vagyonához mért pénzbírsággal sújtatik.“ Ilyen tiszteletlenség u. a. határozat szerint p. o. „a katolikus, az egyház által megállapított tanokkal ellenkező tanok hirdetése;“ „az egyház által elvetett vallás terjesztésének kísérlete“ stb.

Ennek alapján Lissabonban rendőrileg kiutasították a múlt hónapokban az egyik ev. templomban már egybegyűlt híveket. A rendőröktől nem messze kath. pap nézte az eljárást. (Kisérője vagy vezetője volt-e a rendőröknek?) Nehány nappal reá az ev. ifjúsági egyletet ugyancsak rendőrök oszlatták fel. (Ismét két kath. pap felügyelete mellett.) Majd 3 más helyen ismétlődött ugyanazon eljárás.

Az „Evang. alliance“ erre a Londonban tartózkodó portugál királynál kieszközölt kihallgatáskor részletezte az uralkodónak ez eljárást, ki is úgy a jelenre, mint a jövőre nézve biztosította a küldöttség tagjait, hogy országában a protestánsoknak tőle telhetőleg teljes vallásszabadságot fog biztosítani.

Néhány nap múlva megszűntek Portugáliában a protestánsok üldöztetései, — a mi kizárólag a nemes szívű uralkodónak — annak a IV. Pedronak dédunokája, a ki annak idején országának alkotmányt adott — és egyáltalában nem Róma „türelmességének“ köszönhető, a mint azt néhány szájhős klerikális lap feltüntetni igyekezik.

Spanyol állapotokat fest a következő eset is. A pamplonai egyetlen liberális lapot betiltotta P. kormányzója. Miután a püspök a lapot exkommunikálta, a klerikálisok kérelmére beiltotta azt a világi hatóság is. A lakosság természetesen csodálkozik és méltatlankodik a felett, hogy világi ügyekben nem a kormányzóé, de a püspöké az utolsó szó. A betiltott lap szerkesztője új lapot indított, a mely mérsékelt hangon ugyan, de ugyanazon elvekért küzd. Ezt a lapot is exkommunikálta a püspök. egyúttal pedig ellenlap is

indult meg. Ez utóbbi hangját és irányát jellemzi, hogy az egész lakosságtól követeli az egyházellenes lap szerkesztőségének kerülését, követeli, hogy a boltokban élelmi szereket nekik ki ne szolgáltatassanak, hogy az elárusítók szaggassák szét a lapot több hasonló épületes dolgot és hogy a hatóságok azonnali elbocsátás terhe alatt tiltsák be a lap olvasását. P. kormányzója újból nagyon engedelmesnek bizonyult és P. hivatalnokai, — mert olvasnak — exkommunikáltak és hivatalukat vesztek. Ilyen állapotok uralkodnak abban az országban, a melynek mindenestire „erélyes“ hitét XIII. Leó nem egyszer példakép állította hívei elé.

Ilyen és ehhez hasonló sok más eset mutatja, hogy még nagyon enyhén itéli meg Rómát p. o. a „B. K.“ cz. lap, a mely arra a kérdésre „Mi az ultramontán?“ felelve, így definiálja az „ultramontán“ fogalmat:

„Ultramontán egy álszenteskedéshez és a tények elferdítéséhez hajló reactionarius, a legvastagabb fajból való phariseus, a ki a „szent ügy“ szolgálata czim alatt, nemtelen szenvedélyeknek hódol, politikát és vallást egymással összekever, sokakat visszatartóztat a hitvallástól, a kik, ha az ultramontánok nem „dolgoznának“, a vallásnak nagy hasznót hajtanának.“

Szerintünk az ultramontanizmusnak illetlen definitiója még enyhe ugyan, de viszont igazságot kell szolgáltatnunk az idézett lapnak, a mely „róm. kath.“ irányának daczára, nem retten vissza az igazságos kritikától.

És Róma csak nem akar okulni!

Hajts Bálint.

IRODALOM.

A Luthertársaság egyházirodalmi értesítője válaszol azon észrevételekre, a mikkel a lap megindítását jeleztük, válaszol a Luthertársaság „ez idő szerinti vezetőinek intencziói szerint.“ Úgy látszik, a szerkesztő teljesen a Luthertársaság vezetőinek járszalagán halad, a mi nem valami irigylendő állapot reá nézve.

Nem tudom most már: kinek tulajdonítsam a nyilatkozat egyik-másik részét: a Luthertársaság vezetőinek-e, vagy a szerkesztőnek?

Merész ferdtetés, midőn ezt írja: „Az Evang. Egyház és Iskola“ szerkesztője nyíltan kimondja, hogy neki az „Egyházirodalmi értesítő“ azért nem tetszik, mert az ő vállalatának versenyt csinál.“ Ezt ugyan én nem mondtam, hanem mondtam egyebekben kívül azt, hogy a meglevő vállalatoknak versenyt csinál. Ez pedig lényeges különbség, — különösen, ha el nem hallgatjuk, a mit én szintén mondtam, hogy magán vállala-

latolnak közpénzen csinál. versenyt. Megtiszteltem Torkos L. azzal a föltevással, hogy nem az ő költői lelkében fogant az ilyen kisszerű, csúnya gyanúsítás. A kik megjegyzéseimet nem röstellik ebből az okból származtatni, azok a maguk pénzen indítsanak lapot, a maguk felelősségére és a maguk neve alatt nyilatkozzanak. Ez volna a „dicséretes őszinteség.” Nem a versenytől félek én lapommal, hanem egyéb okaimat is nyíltan elmondtam; és hogy nemcsak én gondolkoztam így, arra nézve már vezércikket is hozott az „Egyházirodalmi értesítő.” Olyan laptól meg éppen nem félek, a melynek szerkesztője maga vallja magáról: „Nem egyszer hangoztattam barátaim, a Luthertársaság mostani vezetői előtt, hogy én az ily lap létrehozása s szerkesztése terheinek elviselésére sem tehetséget, sem kedvet nem érzek magamban.” Miért vállalkozott hát reá? (ha a gyanúsítást viszonzni akarnám, azt mondhatnám, hogy e szerint talán csak nem a szerkesztői tiszteletdíj kedvéért vállalkozott?) s hogyan bizhatták a Luthertársaság vezetői a lapot olyanra, a ki magáról dicséretes őszinteséggel így nyilatkozik? Ennek megítélését „bátran bizhatom én is a Luthertársaság tagjainak ítéletére.”

„Különben béke velünk.”

Veres József.

Friedensbote. „A r. kath. néppárti képviselőktől felbujtogatott egyetemi hallgatók egy része a tanterekben erővel kifüggesztette a keresztet, hogy az egyetem r. kath. voltát bizonyítsa azzal. . . . Szomorú dolog, hogy a politika annyira elragad némelyeket, hogy még a keresztyénség legszentebb jelét is izgatásra használják eszközül, és még szomorúbb, hogy az egyetemi ifjúság egy része erre fel engedi magát használni. A kormánynak kötelessége volna a fővárosi egyetem felekezeten kívüli jellegét határozottabban megőrizni, s efféle botrányoknak szigorú intézkedéssel egyszer mindenkorra véget vetni; ezt követeli nem csak a felekezetek egyenjogúsága, hanem mindenek előtt a kereszt méltósága.” (A néppárti sajtó váltig azon erőlködik, hogy a kereszt kifüggesztését az összes keresztyén egyetemi hallgatók ügye gyanánt tüntesse föl; jó lesz tudomásul vennie, hogy a protestánsok nem hajlandók azt a maguk ügyének elfogadni!)

Erdélyi prot. lap. „Hogy a kongrua-törvénnyel kapcsolatban az egyházmegyei és egyházkerületi közigazgatás szükségleteinek fedezésére is kapunk államsegélyt, az iránt az illetékes ténnyezőknek bizalma van, a mely bizalom annál is inkább indokolt, mert a többi felekezetek, már a fizetéskiegészítés folyamán, e czimeken tekintélyes összegeket nyertek. Az evangélikusoknál pl. minden lelkész javadalmából évi 56 kor. vonatott le, esperesi fizetésre; az oláhoknál pedig 16—24

kor. püspöki sydoxia és 16 kor. esperesi fizetés levonásra szintén engedélyeztetett. Ha azonban az egyházkerületünk részéről e tárgyban benyújtandó folyamodás eredménytelen is volna, az esetben sem fog a központ a lelkészi kongruából levonást eszközölni, kezelési-költség-, vagy más czimen.” A kérdésben talán tévedés van, de mégis megérdemli a figyelmet.

A Hazáért és Szabadságért. Képek a kurucz-labancz világból. Mindkét nembeli tanulóifjúság számára írta Barna Jónás. Ara diszes kemény kötésben 1 korona 20 fillér. Szerző tulajdona (Budapest, VII. Akácza utca 57.) Ezen hat ivre terjedő ifjúsági irat színes leírásokban tünteti fel a 200 év előtti kurucz-labancz világot Magyarországon. Vonzó elbeszélésekben azokat az eseményeket rajzolja, azon személyeket szerepelteti szerző, melyek a gyermeki lelket megragadják, melyek a gyermek gondolatvilágába beillenek. A 200 év előtti hazai állapotok, Zrinyi Ilona, II. Rákóczy Ferencz gyermekkora, a bécsi udvar törekvése, Kollonics primás szereplése, a kurucz háború kitörése, Ocskay és Vak Bottyán, Czinka Panna, mint a Rákóczy felkelés egyik ismert és közkedvelt alakja, a kuruczok portyázása oly színes és eleven képet festenek, hogy minden gyermek örömmel és ismételten fog e megragadó elbeszélésekben gyönyörködni.

Közönséges, évfordulati és alkalmi egyházi beszédek. Írta Kiss Áron, ezelőtt porcsalmi, most debreczeni ev. ref. lelkész, a tiszántúli ev. ref. egyházkerület püspöke. Budapest, kiadja Kókai Lajos. 1901. Ara 2 k. 50 f. Hatvan éves papi működés szónoki emlékei e beszédek, méltók a tanulmányra; 15 közönséges, 10 alkalmi beszéd olvasható e kötetben összegyűjtve. Melegen ajánljuk!

Békés-csabai énekeskönyv ág. hitv. ev. hívek számára. Hetedik tót-német felirású kiadás. Budapest, Kókai Lajos könyvkereskedése. 1901. Ara 2 korona. 329 ének, 266 lapon, azután elmélkedések és imák. Új kiadásnál ideje volna már magyarul is jelezni a dallamot! Ennek mellőzése magyar énekeskönyvben nagyon feltűnő.

ÜZENETEK.

B. G. A lelkési értekezletek egymástól függetlenek. Világiak is részt szoktak bennök venni, pedig akkor már nem „lelkési” értekezletek. De az nem baj, mert voltaképp nem lelkési ügyekről, hanem egyházi ügyekről szoktunk ott értekezni, mentül többen érdeklődnek: annál jobb! — **K. O.** Úgy emlékszem, hogy azt az értekezést a kerületi értekezőlet nem olvastatta fel, hanem csak az illető esperes ajánlata alapján nyomatta ki. Egyes megjegyzésekre nem térhetek ki. Ismertetést szívesen fogadnék. — **F. G.** A felhívás — a mienk — e napokban kezéhez jut mindögyik lelkésztársunknak;

az ön felhívását jobbnak vélem egvelőre ki nem adni. Az a közlemény csak a figyelmem fölkeftésére való volt. — **K. B.** A hiánvzó számokat megküldtem. Megszüntettem a küldést, mert az előfizetési díjat nem kaptam, innen származott. — **S. K.** A lelkészek tanuló fiait segélyező egyesület számára rövid nevet ajánló javaslatot még nem kaptam.

Magyar és tót nyelvben jártas

K Á P L Á N T

keresek. — Évi 600 kor. és teljes ellátás, (kivéve a mosást,) díjazás mellett. — A jelentkezés nálam történjék.

Szarvas, 1901. április 16.

Zvariányi János

ev. lelkész.

K Á P L Á N T

keresek, ki a tót nyelvet is bírja. — **Díjazása:** lakás, teljes ellátás (mosáson kívül) és évi 600 korona.

B.-Csaba, 1901. évi január hó 16. án.

KOREN PÁL

b.-csabai lelkész.

Luther-Társaság könyvkiadóhivatalában

BUDAPEST, VII. Rottenbiller u. 12.

kapható **magyar és tót** nyelven:

- 1. Emlékezés a konfirmáció ünnepére.** Szép színnyomatú kép. 42 cm. magas 32 cm. széles. Ara . . . 30 fill.
- 2. Emlékezés a konfirmáció ünnepére.** Szép fekete nyomatú kép. Jézus, Luther, Melanchthon képeivel. Ara 10 fill.

MAJBA VILMOS

ev. lelkész, fős. vallástanár.

23 2—3

A **hegyaljai** egyházmegye kötelékébe tartozó, **Miskolcz** szomszédságában lévő **sajó-arnóti** ág. hitv. ev. magyar nyelvű egyházközség

Lelekeszi állásért

pályázat hirdettek. **Javadalma:** 3 szobából álló lakás, melléképületek és kertén kívül: készpénzben az egyházközség pénztárából **677 korona 20 fillér**, egy tagban levő 31 kat. hold, 1160 □ öl szántó földnek szabad használata, a község közös legelőjén 6 darab marha legeltetésének joga, a szokásos stóla és off-ortorium. A lelekeszi jövdelemről 1200 koronáig 194 kor. 29 fill., 1600 koronáig 594 kor. 29 fill. államszegély van megállapítva. — A kellően felszerelt kérvények **f. évi május hó 12-ig** alulirothoz küldendők.

Ózd, (Borsodmegye) 1901. április 3.

Túróczy Pál

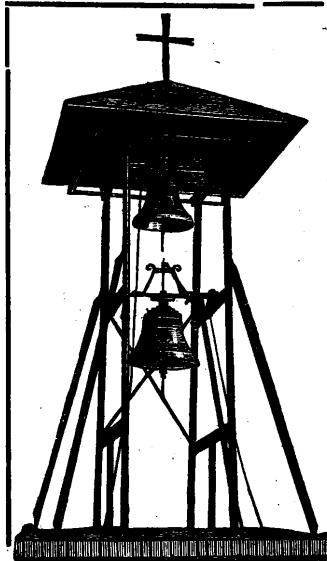
főesperes.

28 3—1

NOVOTNY ANTAL

harangöntőde és vasharangállvány gyár
Temesvár, Gyárváros.

Ajánlja magát a t. cz. községeknek és községeknek minden nagyságú harangok újra, illetőleg új harangok és egész harangzatok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére, újabb modorra szerelve, több évi jótállás mellett, vert vaskoronával, úgy, hogy az így felszerelt harangokat könnyen és többször lehet fordítani, mi által a harang a megrepedéstől megóvatik.

Különösen ajánlja az általa főtálalt

többször kinttettett, átlukasztott szabadalmazott

harangjait,

melyeknek hangosabb, tartósabb és mélyebb hangjuk van, és így egy 200 Ko. egy ily 260 Ko. haranggal egyenlő. — Ajánlom továbbá régi harangok vertvaskoronávali felszerelését, vertvasharangállványokat minden nagyságú óraharangokat. — 300 kgr. és azon aluli harangok mindig raktáron vannak. — Költségvetésekkel és képes árlapokkal díjmentesen és ingyen szolgálok.

Az ezredéves orsz. kiállításon Budapesten 1896. MILLENIUMI NAGYEREMMEL kinttettve.

10. 24—6